

بررسی نقش اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران در توسعه پایدار محله‌ای

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۵/۲۸ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۶/۱۷

جعفر شاعلی

استادیار و عضو هیئت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، j-shali@hotmail.com

کتابون میرزائیان

کارشناس ارشد مدیریت شهری دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات
و کارشناس رفاهی شهرداری منطقه ۵ smnaghibi@yahoo.com (مسئول مکاتبات)

فاطمه مرادی

کارشناس ارشد مدیریت شهری دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات
و کارشناس اجتماعی شهرداری تهران moradi20294@yahoo.com

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: چند دهه است که کشورهای توسعه‌یافته، جهت دستیابی به توسعه پایدار شهری، توسعه محله‌ای را در قالب فرآیندی مشارکتی و دموکراتیک و منطبق با نیازهای ساکنان شهر در محور برنامه‌های خود قرار داده‌اند. بر همین اساس مدیریت شهری تهران با آگاهی از نقش مؤثر برنامه‌ریزی‌های محلی در توسعه پایدار شهری، اقدام به اجرای طرح ناحیه محوری نموده است. پژوهش حاضر سعی دارد ضمن بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر موفقیت اجرای طرح ناحیه محوری، به نقشی که این طرح در توسعه پایدار محله‌ای ایفا کرده، بپردازد.

روش پژوهش: این طرح به روش پیمایش در بین محلات منطقه ۵ شهر تهران انجام شده و به کمک پرسش‌نامه، اطلاعات مورد نیاز پژوهش از بین کلیه اعضای شورایی محلات ۲۹ گانه این منطقه گردآوری شد.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش نشان داد که بیش‌ترین موفقیت طرح در افزایش قابل ملاحظه ارتباط بین مردم و مدیران شهری، رضایت شهروندان از مدیریت، ارائه آسان‌تر خدمات به شهروندان، افزایش همکاری شهروندان با مسئولان محلی و افزایش مشارکت مردم در امور شهر و در مقابل کمترین میزان موفقیت طرح در واگذاری امور شهری از شهرداری مناطق به نواحی بوده است.

نتیجه‌گیری: طرح ناحیه محوری نقش بسزایی در توسعه پایدار شهری دارد. بدین ترتیب توجه به سرمایه اجتماعی موجود در محله موجب افزایش میزان مشارکت شهروندان در برنامه‌های شهری خواهد شد.

واژگان کلیدی: توسعه محله‌ای پایدار، مشارکت مردمی، سرمایه اجتماعی، مدیریت شهری، طرح ناحیه محوری

مقدمه

از نیمه دوم قرن بیستم و پس از جنگ جهانی دوم به دنبال تغییرات ساختاری و بنیادی در اوضاع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جهان، مطالعات نظری و تحقیقات کاربردی در حیطه مدیریت و برنامه‌ریزی شهری به طور جدی صاحب‌نظران و متخصصین امور شهری را وادار به چرخش محسوس به سوی نظام‌های دموکراتیک شهری و رویکرد اداره شهرها از سطوح خرد به کلان نمود. بدین منظور مدیران شهری به ویژه در کشورهای در حال توسعه چالش‌های نوپدید را در این عرصه تجربه نمودند و دریافتند که رویارویی با این چالش‌ها جز با ارائه الگوها و طرح‌های توسعه محلی و پیگیری اهداف مردم محور آن‌ها میسر نخواهد شد.

تجربیات کشورهای جهان و البته بسیاری از تجربیات شهرداری در کشور ما نشان داده است که نمی‌توان از نگاه بالا و در قالب نقشه‌های مختلف در حل این معضلات شهری موفق شد. بر همین اساس بار دیگر توجه به محلات در دستور برنامه‌ریزان شهری قرار گرفت. جنبش توسعه محله‌ای در چارچوب توسعه پایدار شهری، محله‌ها و سلول‌های شهری را در برنامه‌ریزی خود قرار داده است و عمدتاً بر ابعاد اجتماعی، ظرفیت‌های موجود در محله‌ها و سرمایه‌های اجتماعی تأکید می‌کند.

در کشور ما نیز با توجه به تجربیات گذشته برنامه‌ریزان و مدیران شهری ناگزیر از توجه به برنامه‌ریزی در مقیاس‌های خرد در قالب واحدها و سلول‌های شهری یعنی محله‌ها می‌باشند. در این صورت است که می‌توان ابعاد مختلف زندگی شهری را به شکل ملموس مورد بررسی قرار داد و با برنامه‌ریزی مناسب و استفاده از منابع محلی به شاخص‌های توسعه محله‌ای دست یافت.

بیان مسئله

رشد فزاینده ابعاد شهرنشینی و شکل‌گیری مقیاس‌های جدیدی از رشد شهری در طی چند دهه اخیر موجب شده است که شهر و شهرسازی معاصر با چالش‌های نوینی مواجه گردد. در این میان توجه و تأکید مدیران شهری بیش از هر زمان دیگری به سطوح پایین تر و ابعاد ملموس زندگی شهری متوجه شده است (Fridman 1993, 43).

چنانکه پژوهش‌ها و مطالعات زیادی در یکی از دو دهه اخیر صورت گرفته است که به نوعی سیاست‌گذاری،

برنامه‌ریزی و مدیریت شهری را از خردترین واحد یعنی محله در شهر هدف قرار داده است. (Madanipoor, 1996, 84; Landman 2003, 132).

بر این اساس مفهوم برنامه‌ریزی (محله - مبنا) مطرح شده است این برنامه‌ریزی مبتنی بر مهندسی اجتماعی بوده و به جای نگرش کلان و مقیاس‌های ذهنی به مقیاس محلی و خرد می‌پردازد در واقع این الگو در پی شناخت ویژگی‌ها و توانایی محله‌ها و ناحیه‌های شهری می‌باشد.

مفاهیمی چون برنامه‌ریزی از پایین، مشارکت جمعی و فراگیر حق انتخاب فزون‌تر برای ساکنین محلی، عدالت اجتماعی، ایجاد فرصت‌های برابر همراه با کارایی بیشتر، توزیع عادلانه امکانات و مواهب توسعه و نیز رفاه مردم تنها در سایه مفهوم توسعه محله‌ای و برنامه‌ریزی محلات شهری عینیت پیدا می‌کند (صرافی ۱۳۷۹، ۱۳۷).

پیچیدگی مسائل و اهمیت آن نه تنها برنامه‌ریزان را با واقعیت وجودی این پدیده روبرو می‌سازد بلکه آن‌ها را وا می‌دارد روش‌های پیشین مدیریت شهری را رها کنند و با افکار نو و روش‌های نوین به مقابله با این مسئله بپردازند. امروزه تحول در مدیریت شهری و اتخاذ مدیریت نوین عبارت است از اداره امور شهری به منظور رشد پایدار مناطق شهری در سطح محلی (رضویان ۱۳۸۱، ۴۶).

مدیریت شهری امروزه به ساختاری سیال تر و قابل انعطاف تر نیاز دارد که قابلیت سرعت در عملیات برای کسب نتایج بیشتر و بهتر را داشته باشد. مدیریت شهری با شالوده بوروکراتیک، سلسله مراتبی، دیوان‌سالاری و غیر مشارکت جوی قرن بیستمی باید به مدیریتی نوین، مبتنی بر مشارکت، شهروندمداری و انعطاف‌پذیر تبدیل شود. برای گریز از این خطر و تبدیل سیستم سنتی و غیر کارآمد فعلی به سیستمی سریع، خطرپذیر، نوآور، کارآفرین و خلاق ایجاد تغییر و ضرورت مهندسی مجدد در فرهنگ مبتنی بر بروکراسی دیوان‌سالاری سازمان شهرداری ضروری است (روحانی ۱۳۸۵).

مدیریت شهری تهران با همیاری شهروندان تهرانی با ایجاد شورا یاری‌ها و جلب مشارکت شهروندان در اداره امور شهر، تعریف نوینی از مدیریت شهری در برنامه‌های توسعه شهر را مطرح ساخته است و در این خصوص طرح ناحیه محوری بر اساس اصل تمرکززدایی بر مبنای مدیریت شهری به اجرا در آمده است.

اجرای طرح ناحیه محوری با هدف تمرکززدایی، مدیریت محلی، محله محوری، افزایش بهره‌وری، تکریم

بیستم است که از سال ۱۹۱۷ در شوری آغاز گردید. از آن تاریخ تا کنون اندیشه توسعه چون هر پدیده دیگر تحول و تکامل یافته است و مخصوصاً بعد از جنگ جهانی دوم پدیده توسعه از دیدگاه‌های مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است و به علاوه در هر دهه معانی و مفاهیم آن نیز تغییر کرده و تکامل یافته است (آسایش ۱۳۷۵، ۱۵).

از نظر شومپتر^۱ توسعه عبارت است از تغییرات مداوم و خود به خودی در کشورهای در حال توسعه که بعد از استقلال سیاسی، تعادل اقتصادی موجود را از دست داده‌اند و رشد عبارت است از تغییرات آرام و تدریجی در شرایط اقتصادی در بلندمدت که در نتیجه افزایش تدریجی در نرخ پس‌اندازها و جمعیت ایجاد می‌شود (توسلی ۱۳۸۰، ۳۸).

دوبین اتفیلد و بری ویکنز^۲ در تعریف توسعه می‌گویند، توسعه فرایندی جامع از فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و سیاسی است که هدفش بهبود مداوم زندگی تمام جمعیت بوده و فعالیت، آزادی، مشارکت مناسب و توزیع عادلانه منافع ارکان اساسی آن به شمار می‌رود (رحیمی ۱۳۷۸، ۲۴).

توسعه محله‌ای پایدار^۳

با مطرح شدن محله به عنوان سلول (زندگی شهری)^۴ تحقق توسعه پایدار نیز تنها در قالب توسعه محله‌ای و در مقیاس محلی و در ادامه تفکر (جهانی بیندیش، محلی عمل کن) دنبال شد. با توجه به این که در حال حاضر بیش از ۵۰٪ مردم جهان در شهرها زندگی می‌کنند نحوه توسعه محله‌ها در مقیاس کلان می‌تواند موفقیت و یا شکست جامعه را در برابر حل مشکلات زیست‌محیطی، اجتماعی، کالبدی و... تعیین نماید (Roseland 2000).

نظریه توسعه محله‌ای پایدار در چند دهه اخیر تفکر نوینی در شیوه توسعه محلات شهری ارائه نموده است. غالباً اصطلاحات دیگری نیز به این مفهوم اشاره دارد از جمله (توسعه سبز)^۵، (اجتماع سبز)^۶، (محیط مصنوع پایدار)^۷، (جوامع پایدار)^۸، (جوامع سالم)^۹ در سطح جهان نیز تعاریف متفاوتی از توسعه محله‌ای پایدار ارائه می‌شود که هیچ‌کدام به تنهایی جامعیت ندارد، زیرا توسعه هر مکانی با توجه به ویژگی‌های خاص و منحصر به فرد آن شکل می‌گیرد و منجر به فرصت‌ها و محدودیت‌ها خاص آن مکان، نیز می‌گردد. در واقع جوامع محلی باید خود در تعریف پایدار از منظر محلی دخیل باشند.

مردم و رضایتمندی شهروندان با تسریع، تسهیل و افزایش خدمات و همچنین توسعه مشارکت از ابتدای سال ۱۳۸۷ در شهرداری تهران آغاز گردید. از آنجایی که شهرداری تهران تصمیم خود را برای تبدیل شدن نهادی خدماتی به نهادی اجتماعی گرفته است، با تفویض اختیارات مناطق به نواحی و ادارات تابعه زمینه‌ای ایجاد نمود که ضمن اعتمادسازی به عنوان مهم‌ترین سرمایه اجتماعی بتواند از تصدی‌گری امور کاسته و در نهایت به تکریم و جلب رضایت شهروندان دست یابد.

این پژوهش در پی بررسی نقش اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران در توسعه پایدار محله‌ای در منطقه ۵ شهرداری تهران می‌باشد. همچنین در نظر دارد به بررسی موانع و مشکلات پیش روی این طرح و ارائه راهکار مناسب برای عبور از این موانع بپردازد. بنابر این سؤال اساسی این است که طرح ناحیه محوری شهرداری تهران که از ابتدای سال ۱۳۸۷ شروع به فعالیت کرده آیا در این مدت توانسته است نقش و کارکرد اجتماعی خود را در برنامه‌ریزی توسعه محلات ایفاء نماید؟

اهداف پژوهش

هدف اصلی: بررسی تأثیر اجرای طرح ناحیه

محوری شهرداری تهران بر توسعه پایدار محله‌ای

اهداف فرعی

- تعیین نوع و میزان تأثیر اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران بر توسعه پایدار اقتصادی
- تعیین نقش اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران بر توسعه پایدار اجتماعی
- تعیین نقش اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران بر توسعه پایدار کالبدی-زیست‌محیطی
- تعیین نقش اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران بر مشارکت مردم در امور شهری
- تعیین نقش سرمایه اجتماعی شهروندان بر میزان موفقیت اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری تهران

ادبیات پژوهش

تعاریف و مفاهیم توسعه

توسعه در فرهنگ دهخدا به معنی فراخی و وسعت آمده است که به صورت توسعه دادن، توسعه پیدا کردن و توسعه یافتن استفاده می‌شود. توسعه به معنای کوشش آگاهانه نهادی شده و مبتنی بر برنامه‌ریزی برای ترقی اجتماعی و اقتصادی جامعه و پدیده منحصر به فرد قرن

واژه مشارکت یک کلمه عربی بر وزن مفاعله است. مشارکت در فرهنگ معین به معنای شرکت کردن، انبازی کردن و همین طور به معنای تعیین سود یا زیان دو یا چند تن که با سرمایه‌های معین در زمان‌های مشخص به بازرگانی پرداخته‌اند، آمده است. دهخدا نیز در لغتنامه‌ی خود این مفهوم را مأخوذ از تازی و به معنای شراکت و انبازی کردن و حصه داری و بهره‌برداری می‌داند. همچنین عده‌ای مشارکت را از لحاظ معنوی به معنی «کمک فعال و واقعی مشخص به یک عمل» می‌دانند. مشارکت فرآیندی است که در برگیرنده انواع کنش‌های فردی و گروهی به منظور دخالت در تعیین سرنوشت خود و جامعه و تأثیر گذاردن بر تصمیم‌گیری درباره امور عمومی است.

مشارکت می‌تواند در دو سطح مطرح باشد:

- (الف) بعد ذهنی مشارکت که همان تمایل به مشارکت اجتماعی است.
- (ب) بعد عینی و رفتاری مشارکت اجتماعی که به صورت عضویت، نظارت، اجرا و تصمیم‌گیری بروز می‌کند (محسنی تبریزی ۱۹۹۶، ۵۴).

طرح ناحیه محوری شهرداری تهران

طرح ناحیه محوری در قالب برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی جدید شهری به ویژه کلان‌شهرها نفی برنامه‌ریزی متمرکز و تقسیم وظایف برنامه‌ریزی میان سطوح مختلف تصمیم‌گیری و مدیریت و تأکید بر تقویت نهادهای برنامه‌ریزی و مدیریت محلی شکل گرفته است که این امر اساساً لازمه تحقق توسعه پایدار شهری، تأمین نیازها و ارزش‌های بومی محسوب می‌گردد.

امروزه در دنیا به ویژه در جوامع توسعه‌یافته این اجماع نظر میان سیاستمداران و برنامه‌ریزان به وجود آمده است که تغییر محیط‌زیست شهری به شکل دلخواه و بهینه مستلزم همراه نمودن شهروندان است که از این باب بتوانند محله‌ای امن، توانمند، سالم و نهایتاً زیبا پدیدآورند.

بنابراین یکی از ابزارها و خط‌مشی‌هایی که برای رسیدن به این هدف و دخالت دادن مردم محله در طراحی و برنامه‌ریزی به‌کارگیری شده است مبحث ناحیه محوری و استراتژی توسعه از پایین به بالا در مدیریت شهری جدید بوده است.

طرح ناحیه محوری به منظور غلبه بر مشکلات و نارسایی‌های شهری و تسریع و تسهیل و افزایش کیفیت خدمات به شهروندان و توسعه مشارکت مردم در اداره

توسعه پایدار در مقیاس محله به معنای ارتقاء زندگی در شهر، شامل همه ویژگی‌ها و اجزاء زیست‌محیطی، فرهنگی، سیاسی، اداری، اجتماعی و اقتصادی بدون ایجاد مانعی برای نسل آینده می‌باشد. مانعی که شامل کاهش منابع طبیعی و افزایش کمیودهای محلی است. توسعه محله‌ای پایدار را می‌توان به عنوان تغییری در شیوه‌های مدیریت محلی که به پایداری زیست‌محیطی در سطح جهان و درعین حال محیطی زیست طبیعی و مصنوع محلی نیز کمک می‌نماید، تبیین نمود. توسعه پایدار افزایش کنترل محلی را بر تصمیم‌گیری‌ها مورد توجه قرار داده و تشویق می‌نماید. چنین استراتژی توسعه‌ای نیازمند تفویض اختیار در تصمیم‌گیری تا سطح محلی می‌باشد.

نکته قابل توجه این است که به طور کلی در همه تعاریف توسعه محله‌ای تأکید بر تعادل بین ضرورت‌های زیست‌محیطی و اهداف توسعه به خصوص در بعد اقتصادی از طریق مشارکت مردمی است در حالی که خود روابط اجتماعی محلی را نیز ارتقاء می‌بخشد و برای دوران آینده نیز نهادینه‌سازی می‌نماید.

تعاریف سرمایه و سرمایه اجتماعی

منظور از سرمایه در شکل رایج آن، چیزی است که در فرآیند تولید اقتصادی جریان دارد. سرمایه از تولید به دست می‌آید و برای تولید بیشتر به کار گرفته می‌شود. در واقع سرمایه به بازآفرینی تولید می‌انجامد. بور دیو^{۱۰} جامعه‌شناس فرانسوی، مفهوم سرمایه را در ابعاد دیگری از حیات اجتماعی امتداد می‌دهد که همه‌ی آن‌ها را می‌توان به عنوان محصولات اجتماعی که به گردش در می‌آیند و برای تولید سرمایه‌ی بیشتر به کار گرفته می‌شود قلمداد کرد (ذکایی و روشنگر ۱۳۸۳، ۶۶).

در مقیاس محله‌ای سرمایه اجتماعی شامل منابعی در اجتماعات محله‌ای می‌باشد که از طریق حضور بالایی از اعتماد، عمل و کنش متقابل، هنجارهای مشترک رفتار، تعهدات و التزامات و تعلقات مشترک، شبکه‌های رسمی و غیر رسمی و کانال‌های موثر اطلاعاتی به وجود می‌آید. این سرمایه ممکن است به وسیله افراد و گروه‌ها برای آسان نمودن فعالیت‌ها به منظور منفعت رساندن به این افراد و گروه‌ها و اجتماع مورد استفاده قرار گیرد (Kay 2005, 165).

تعاریف و مفاهیم مشارکت

است. این ابعاد عبارت‌اند از: اعتماد، مشارکت (محله‌ای، سیاسی و مدنی)، پیوندهای اجتماعی غیررسمی.

در بخش مشارکت به شاخص‌های ذهنی مشارکت بسنده شد که عبارت‌اند از: درگیری ذهنی و عاطفی، انگیزش و پذیرش مسئولیت

برای سنجش میزان موفقیت طرح ناحیه محوری اهداف در نظر گرفته شده این طرح، مورد سنجش قرار گرفت. این اهداف عبارت‌اند از: تمرکززدایی، تحقق مدیریت محله‌ای، افزایش بهره‌وری در منابع و نیروی انسانی، افزایش رضایتمندی مردم، تسریع و تسهیل و افزایش کیفیت خدمات ارائه شده به شهروندان، توسعه مشارکت مردم در اداره امور شهری

بر اساس مطالب بیان شده، پژوهش حاضر در نظر دارد تا مدل پژوهش زیر را عملیاتی نموده و وجود و شدت رابطه بین متغیرها را بسنجد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر را بر حسب هدف می‌توان یک پژوهش کاربردی محسوب کرد که هدف از آن بررسی نقش طرح ناحیه محوری در توسعه پایدار محله‌ای منطقه ۵ شهر تهران است.

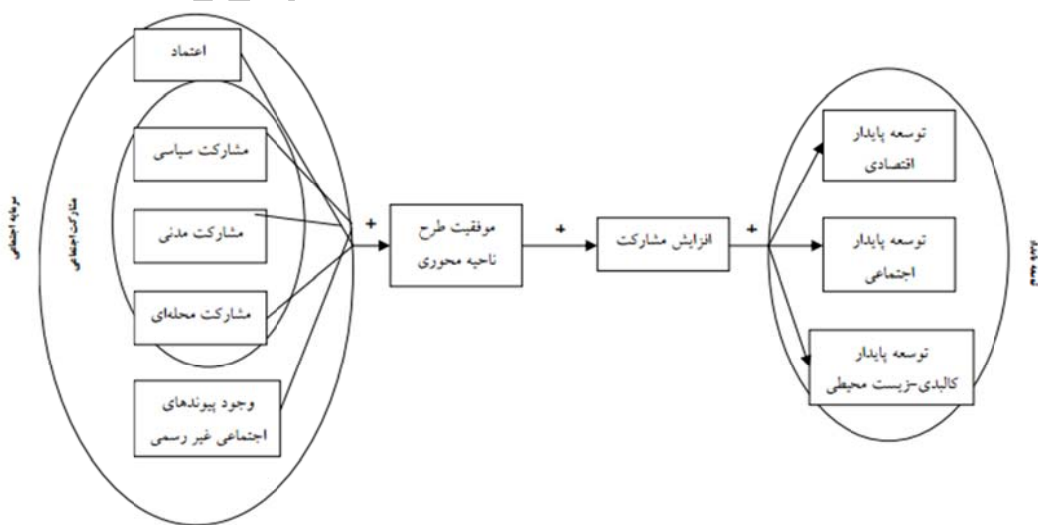
بر حسب نحوه گردآوری داده‌ها (طرح پژوهش) می‌توان این پژوهش را پیمایشی-تحلیلی دانست زیرا به توصیف و تحلیل ویژگی‌های جامعه آماری می‌پردازد. به لحاظ طول و مدت زمان پژوهشی مقطعی است، یعنی در مقطع زمانی معین انجام شده، اما قابلیت تبدیل به

امور شهر در حال اجرا است. برنامه‌ریزان و مدیران شهری امروزه بر این اصل باور دارند که تمرکزگرایی و حجیم بودن ساختار شهرداری به موازات افزایش شهرنشینی به ویژه در کلان‌شهرها نسخه باطل شده‌ای است که حتی در شهرهای متوسط تیز فاقد کمترین کارایی است. از سویی در کشور ما ایران زمینه مناسبی برای مشارکت وجود دارد. روحیه همکاری و تعاون سنتی و تاریخی ما امکان مناسبی برای بهره‌گیری از نیروهای مردمی به وجود آورده است و اصولاً نهادهای خودجوش مردمی همیشه از موثرترین عوامل اداره محیط‌های اجتماعی به شمار می‌آیند. بدین ترتیب با اجرای طرح ناحیه محوری تلاش گردید تا شهروندان در مدیریت امور و تصمیماتی که به طور مستقیم با سرنوشت آن‌ها مرتبط است مشارکت کنند و بستری ایجاد شود تا آنان چشمان خود را بروی حقایق محیط اجتماعی خود باز نگه دارند و در جهت رفع نیازهای محیط‌زیست خود اقدام نمایند.

در پژوهش حاضر، با توجه به محدودیت‌های پژوهش، از میان نظریه‌های بیان شده در بخش مبانی نظری، مباحث زیر جهت سنجش موضوع تحقیق انتخاب شده‌اند:

در بخش توسعه پایدار با توجه به نظریه‌های بیان شده به یک جمع‌بندی از این نظریه‌ها پرداخته و اجزای توسعه در سه بخش اقتصادی، اجتماعی و کالبدی-زیست‌محیطی در نظر گرفته شده است.

برای سنجش سرمایه اجتماعی، ابعادی را که گروه کندی دانشگاه هاروارد در نظر گرفته بودند، استفاده شده

نمودار ۱: مدل پژوهش

جدول ۱: جدول تقاطعی مربوط به توسعه پایدار و میزان موفقیت طرح

میزان موفقیت طرح	توسعه پایدار				
	اصلاً کم	تا حدودی زیاد	کاملاً جمع	جمع	میزان موفقیت طرح
بسیار کم	۱	۲	۰	۴	۴
کم	۴	۸	۹	۰	۲۵
تا حدودی	۴	۱۵	۲۴	۳	۷۰
زیاد	۴	۶	۲۴	۱۵	۷۲
خیلی زیاد	۰	۲	۳	۷	۱۶
جمع	۱۳	۳۳	۶۰	۵۶	۱۸۷

این واقعیت بود که سؤالات از سازگاری درونی بسیار بالایی در سنجش هر یک از موضوعات برخوردارند.

یافته‌های پژوهش

فرضیه ۱: بین اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری در منطقه ۵ تهران و توسعه پایدار محله‌ای رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتایج آزمون‌های آماری نشان می‌دهد رابطه مستقیم و معنی‌داری بین توسعه پایدار با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد. به طوری که افزایش میزان موفقیت طرح ناحیه محوری، سبب پایداری بیشتر توسعه شهری خواهد شد.

در جدول شماره ۱ توزیع تقاطعی افراد به منظور بررسی رابطه بین متغیر توسعه پایدار و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری آورده شده است.

جدول شماره ۱ نشان دهنده توزیع فراوانی افراد بر اساس دو متغیر توسعه پایدار و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری می‌باشد که در ادامه از آزمون‌های سطح ترتیبی برای نشان دادن معنادار بودن رابطه بین این دو متغیر استفاده خواهیم کرد.

جدول ۲: آزمون‌های آماری مربوط به رابطه بین توسعه

آماره	میزان	سطح معناداری
مقدار آزمون	۴۲/۹۹	۰/۰۰۰
ضریب همبستگی گاما	۰/۴۴۰	۰/۰۰۰

نتیجه آزمون کندال نشان‌دهنده این است که رابطه مستقیم و معناداری بین توسعه پایدار با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد و مقدار ضریب همبستگی آمده در جدول فوق نشان‌دهنده آن است که با تغییر میزان موفقیت طرح از نگاه پاسخ‌گو، در میزان توسعه پایدار، تغییرات نسبتاً زیادی روی خواهد داد.

پژوهش‌های طولی برای سنجش تغییرات در طول زمان را نیز دارد که این امر با تکرار اجرای این طرح در سال‌های آتی میسر خواهد گشت. محدوده مکانی پژوهش، منطقه ۵ شهر تهران و محدوده زمانی جمع‌آوری اطلاعات، نیمه نخست سال ۱۳۸۹ می‌باشد، جامعه آماری در این پژوهش اعضای شورایی محلات ساکن منطقه ۵ شهرداری تهران می‌باشند و با توجه به این که منطقه ۵ تهران دارای ۷ ناحیه و ۲۹ محله می‌باشد و هر محله ۱۰ عضو شورایی دارد، جمعاً ۲۹۰ نفر عضو شورایی محلات می‌باشند ولیکن با توجه به امکان دسترسی به کل جامعه آماری در زمان محدود و با توجه به عدم کارایی تعداد کم نمونه در مباحث آماری اقدام به تمام شماری شده است.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS و تکنیک‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی به دسته‌بندی سندها، توزیع پاسخ‌های پاسخگویان (میزان گرایش به مرکز و پراکندگی و شکل توزیع داده‌ها)، ارتباط متغیرها، میزان همبستگی بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته، آزمون فرضیه‌ها و میزان و جهت اثرگذاری هر یک از متغیرها بر یکدیگر استفاده گردید. همچنین برای توصیف میزان گرایش به مرکز داده‌ها از آماره‌های میانگین، میانه و نما؛ برای توصیف میزان پراکندگی، از انحراف معیار استفاده شده است

در این پژوهش با استفاده از آزمون‌ها و تکنیک‌های آلفای کرونباخ، تحلیل عاملی، جداول دو بعدی و ضریب همبستگی، آزمون t ، علاوه بر آزمون نمودن فرضیه‌های پژوهش، به بررسی داده‌ها در جهت شناسایی عوامل مؤثر بر متغیر وابسته و میزان و نوع تأثیر هر یک از آنها بر یکدیگر پرداخته شده است. به منظور اطمینان از نتایج حاصل از تحلیل داده‌های پژوهش، مبادرت به تعیین میزان پایایی پرسشنامه، گردید. نتایج حاصل از مطالعه پیش آزمون و مقدار ضریب آلفای کرونباخ معرف

جدول ۳: جدول تقاطعی مربوط به توسعه پایدار اقتصادی و میزان موفقیت طرح

میزان موفقیت طرح	توسعه پایدار اقتصادی					
	اصلاً کم	تا حدودی زیاد	کاملاً جمع	جمع	کاملاً	جمع
بسیار کم	۲	۱	۰	۴	۰	۴
کم	۷	۷	۰	۲۵	۰	۲۵
تا حدودی	۱۰	۲۰	۱۳	۷۰	۲	۷۰
زیاد	۷	۱۷	۱۱	۷۲	۲	۷۲
خیلی زیاد	۰	۱	۴	۱۶	۳	۱۶
جمع	۲۶	۴۶	۲۸	۱۸۷	۷	۱۸۷

نتیجه آزمون کندال نشان‌دهنده این است که رابطه مستقیم و معناداری بین توسعه پایدار اقتصادی با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد؛ بدین معنا که با افزایش میزان موفقیت طرح، توسعه پایدار اقتصادی نیز افزایش پیدا می‌کند. مقدار ضریب همبستگی آمده در جدول فوق نشان دهنده آن است که با تغییر میزان موفقیت طرح از نگاه پاسخ‌گو، در میزان توسعه پایدار اقتصادی، تغییرات نسبتاً مناسبی روی خواهد داد.

فرضیه ۳: بین اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری در منطقه ۵ تهران و توسعه پایدار اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتایج آزمون‌های آماری نشان می‌دهد رابطه مستقیم و معنی‌داری بین توسعه پایدار اجتماعی با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد. به طوری که افزایش میزان موفقیت طرح ناحیه محوری، سبب پایداری بیشتر توسعه شهری در بعد اجتماعی خواهد شد. در جدول شماره ۵ توزیع تقاطعی افراد به منظور بررسی رابطه بین متغیر توسعه پایدار اجتماعی و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری آورده شده است.

جدول شماره ۵ نشان دهنده توزیع فراوانی افراد بر اساس دو متغیر توسعه پایدار اجتماعی و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری می‌باشد که در ادامه از آزمون‌های سطح ترتیبی برای نشان دادن معنادار بودن رابطه بین این دو متغیر استفاده خواهیم کرد.

فرضیه ۲: بین اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری در منطقه ۵ تهران و توسعه پایدار اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتایج آزمون‌های آماری نشان می‌دهد رابطه مستقیم و معنی‌داری بین توسعه پایدار اقتصادی با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد. به طوری که افزایش میزان موفقیت طرح ناحیه محوری، سبب پایداری بیشتر توسعه شهری در بعد اقتصادی خواهد شد. در جدول شماره ۳ توزیع تقاطعی افراد به منظور بررسی رابطه بین متغیر توسعه پایدار اقتصادی و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری آورده شده است.

جدول شماره ۳ نشان دهنده توزیع فراوانی افراد بر اساس دو متغیر توسعه پایدار اقتصادی و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری می‌باشد که در ادامه از آزمون‌های سطح ترتیبی برای نشان دادن معنادار بودن رابطه بین این دو متغیر استفاده خواهیم کرد.

جدول ۴: آزمون‌های آماری مربوط به رابطه بین توسعه پایدار اقتصادی با طرح ناحیه محوری و موفقیت آن

آماره	میزان	سطح معناداری
مقدار آزمون	۳۲/۱۹۶	۰/۰۰۹
ضریب همبستگی گاما	۰/۳۵۳	۰/۰۰۰

جدول ۵: جدول تقاطعی مربوط به توسعه پایدار اجتماعی و میزان موفقیت طرح

میزان موفقیت طرح	توسعه پایدار اجتماعی					
	اصلاً کم	تا حدودی زیاد	کاملاً جمع	جمع	کاملاً	جمع
بسیار کم	۱	۲	۰	۴	۰	۴
کم	۳	۸	۵	۲۵	۰	۲۵
تا حدودی	۵	۲۵	۱۳	۷۰	۴	۷۰
زیاد	۴	۱۴	۱۷	۷۲	۱۴	۷۲
خیلی زیاد	۰	۲	۳	۱۶	۹	۱۶
جمع	۱۳	۵۱	۴۱	۱۸۷	۲۷	۱۸۷

از آزمون‌های سطح تربیتی برای نشان دادن معنادار بودن رابطه بین این دو متغیر استفاده خواهیم کرد.

جدول ۸: آزمون‌های آماری مربوط به رابطه بین توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی با طرح ناحیه محوری و موفقیت آن

آماره	میزان	سطح معناداری
مقدار آزمون	۳۵/۶۶۷	۰/۰۰۳
ضریب همبستگی گاما	۰/۳۱۷	۰/۰۰۰

نتیجه آزمون کندال نشان‌دهنده این است که رابطه مستقیم و معناداری بین توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد؛ بدین معنا که با افزایش میزان موفقیت طرح، توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی نیز افزایش پیدا می‌کند. مقدار ضریب همبستگی آمده در جدول فوق نشان‌دهنده آن است که با تغییر میزان موفقیت طرح از نگاه پاسخ‌گو، در میزان توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی، تغییرات زیادی روی خواهد داد.

فرضیه ۵: بین اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری در منطقه ۵ تهران و مشارکت مردم در امور شهری محله، رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتایج آزمون‌های آماری نشان می‌دهد رابطه مستقیم و معنی‌داری بین مشارکت مردم در امور شهری با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد. به طوری که افزایش میزان موفقیت طرح ناحیه محوری، سبب افزایش مشارکت مردم در امور شهری خواهد شد.

در جدول شماره ۹ توزیع تقاطعی افراد به منظور بررسی رابطه بین متغیر مشارکت محله‌ای و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری آورده شده است.

جدول ۷: جدول تقاطعی مربوط به توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی و میزان موفقیت طرح

توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی					
میزان موفقیت طرح	اصلاً کم	کم تا حدودی	زیاد	کاملاً جمع	جمع
بسیار کم	۱	۲	۰	۱	۴
کم	۱	۹	۸	۲	۲۵
تا حدودی	۳	۱۱	۲۵	۱۰	۷۰
زیاد	۳	۴	۲۰	۱۱	۷۲
خیلی زیاد	۰	۲	۵	۶	۱۶
جمع	۸	۲۸	۵۸	۳۰	۱۸۷

جدول ۶: آزمون‌های آماری مربوط به رابطه بین توسعه پایدار اجتماعی با طرح ناحیه محوری و موفقیت آن

آماره	میزان	سطح معناداری
مقدار آزمون	۴۴/۳۷	۰/۰۰۰
ضریب همبستگی گاما	۰/۴۰	۰/۰۰۰

نتیجه آزمون کندال نشان‌دهنده این است که رابطه مستقیم و معناداری بین توسعه پایدار اجتماعی با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد؛ بدین معنا که با افزایش میزان موفقیت طرح ناحیه محوری، توسعه پایدار اجتماعی نیز افزایش پیدا می‌کند. مقدار ضریب همبستگی آمده در جدول فوق نشان‌دهنده آن است که با تغییر میزان موفقیت طرح از نگاه پاسخ‌گو، توسعه پایدار اجتماعی، تغییرات نسبتاً زیادی روی خواهد داد.

فرضیه ۴: بین اجرای طرح ناحیه محوری شهرداری در منطقه ۵ تهران و توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی، رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتایج آزمون‌های آماری نشان می‌دهد رابطه مستقیم و معنی‌داری بین توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد. به طوری که افزایش میزان موفقیت طرح ناحیه محوری، سبب پایداری بیشتر توسعه شهری در بعد کالبدی- زیست‌محیطی خواهد شد.

در جدول شماره ۷ توزیع تقاطعی افراد به منظور بررسی رابطه بین متغیر توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری آورده شده است.

جدول شماره ۷ نشان‌دهنده توزیع فراوانی افراد بر اساس دو متغیر توسعه پایدار کالبدی- زیست‌محیطی و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری می‌باشد که در ادامه

جدول ۹: جدول تقاطعی مربوط به مشارکت محله‌ای و میزان موفقیت طرح

میزان موفقیت طرح	مشارکت محله‌ای				
	اصلاً کم	تا حدودی زیاد	کاملاً جمع	جمع	میزان موفقیت طرح
بسیار کم	۲	۰	۰	۴	۰
کم	۲	۶	۹	۲۵	۲۵
تا حدودی	۴	۲۱	۱۹	۷۰	۲۱
زیاد	۲	۱۴	۲۲	۷۲	۲۲
خیلی زیاد	۰	۱	۱۲	۱۶	۱
جمع	۱۰	۴۴	۵۶	۱۸۷	۶۲

نتایج آزمون‌های آماری نشان می‌دهد رابطه مستقیم و معنی‌داری بین سرمایه اجتماعی با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد. به طوری که هرچه میزان سرمایه اجتماعی بیشتر باشد، طرح ناحیه محوری، با موفقیت بیشتری روبرو خواهد شد.

در جدول شماره ۱۱ توزیع تقاطعی افراد به منظور بررسی رابطه بین متغیر سرمایه اجتماعی و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری آورده شده است.

جدول شماره ۱۱ نشان دهنده توزیع فراوانی افراد بر اساس دو متغیر سرمایه اجتماعی و میزان موفقیت اجرای طرح ناحیه محوری می‌باشد که در ادامه از آزمون‌های سطح ترتیبی برای نشان دادن معنادار بودن رابطه بین این دو متغیر استفاده خواهیم کرد.

نتیجه آزمون کندال نشان‌دهنده این است که رابطه مستقیم و معناداری بین سرمایه اجتماعی با طرح ناحیه محوری و میزان موفقیت طرح وجود دارد؛ بدین معنا که با افزایش میزان موفقیت اجرای طرح، سرمایه اجتماعی نیز افزایش پیدا می‌کند.

جدول ۱۲: آزمون‌های آماری مربوط به رابطه بین سرمایه اجتماعی با طرح ناحیه محوری و موفقیت آن

آماره	میزان	سطح معناداری
مقدار آزمون	۳۲/۶۳	۰/۰۰۸
ضریب همبستگی گاما	۰/۲۵۸	۰/۰۰۳

جدول شماره ۹ نشان دهنده توزیع فراوانی افراد بر اساس دو متغیر مشارکت محله‌ای و میزان موفقیت طرح ناحیه محوری می‌باشد که در ادامه از آزمون‌های سطح ترتیبی برای نشان دادن معنادار بودن رابطه بین این دو متغیر استفاده خواهیم کرد.

جدول ۱۰: آزمون‌های آماری مربوط به رابطه بین مشارکت محله‌ای با طرح ناحیه محوری و موفقیت آن

آماره	میزان	سطح معناداری
مقدار آزمون	۳۷/۹۳	۰/۰۰۲
ضریب همبستگی گاما	۰/۲۴۲	۰/۰۰۸

نتیجه آزمون کندال نشان‌دهنده این است که رابطه مستقیم و معناداری بین مشارکت محله‌ای با میزان موفقیت طرح ناحیه محوری وجود دارد و مقدار ضریب همبستگی آمده در جدول فوق نشان دهنده آن است که با تغییر میزان موفقیت طرح از نگاه پاسخ‌گو، تغییرات نسبتاً مناسبی در مشارکت محله‌ای افراد روی خواهد داد.

فرضیه ۶: بین سرمایه اجتماعی شهروندان و اجرای

طرح ناحیه محوری شهرداری منطقه ۵ تهران رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۱۱: جدول تقاطعی مربوط به سرمایه اجتماعی و میزان موفقیت طرح

میزان موفقیت طرح	سرمایه اجتماعی				
	اصلاً کم	تا حدودی زیاد	کاملاً جمع	جمع	میزان موفقیت طرح
بسیار کم	۰	۳	۰	۴	۰
کم	۵	۴	۶	۲۵	۶
تا حدودی	۶	۲۷	۱۷	۷۰	۱۱
زیاد	۵	۱۹	۲۷	۷۲	۱۲
خیلی زیاد	۰	۱	۵	۱۶	۹
جمع	۱۶	۵۴	۵۵	۱۸۷	۳۸

مقدار ضریب همبستگی آمده در جدول فوق نشان دهنده آن است که با تغییر در میزان موفقیت اجرای طرح از نگاه پاسخ‌گو، در سرمایه اجتماعی، تغییرات متوسطی روی خواهد داد. به عبارت دیگر موفقیت در اجرای طرح باعث افزایش میزان سرمایه اجتماعی در بین افراد محله خواهد شد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در پژوهش حاضر به منظور بررسی توسعه پایدار به سه بعد توسعه توجه شده است، توسعه پایدار اقتصادی، توسعه پایدار اجتماعی و توسعه پایدار کالبدی-زیست‌محیطی. در واقع زمانی توسعه پایدار می‌شود که جامعه مورد نظر از سه بعد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی-زیست‌محیطی، به یک توسعه پایدار دست‌یافته باشند. یافته‌ها نشان می‌دهد شورایی‌ها بر این باورند که محله آنها به لحاظ اقتصادی کمترین توسعه و به لحاظ کالبدی-زیست‌محیطی بیش‌ترین توسعه را داشته است. در نهایت، اعضای شورایی‌های منطقه ۵ محله خویش را محله‌ای نسبتاً توسعه‌یافته می‌دانند.

یافته این پژوهش با بسیاری از مطالعاتی که در زمینه توسعه پایدار محلی صورت گرفته همسو می‌باشد از جمله با یافته‌های پژوهش حسن وحدانی (۱۳۸۴) با موضوع امکان‌سنجی ظرفیت‌های محلی در توسعه پایدار نشان می‌دهد که استفاده از توان‌های محلی و مشارکت ساکنین محلی در توسعه پایدار محله‌ای نقش بسزایی دارد.

همچنین با پژوهش فرید صارمی (۱۳۸۷) با موضوع رویکرد توسعه‌ی پایدار محله‌ای در کلان‌شهر تهران همسو می‌باشد. در این پژوهش نشان داده شده که نظام‌های مدیریتی محله محور در کشور توسعه پایدار در زمینه اقتصادی، اجتماعی، فیزیکی می‌شود و اشاره می‌کند که تحقق رویکرد محله محور در ایران نیازمند سازمان‌دهی مجدد و برنامه‌ریزی در چهار محور مدیریت یکپارچه، منابع مالی پایدار، نیروی انسانی متخصص شهری و قوانین پشتیبانی‌کننده به عنوان عوامل مشترک تحقق محله محور می‌باشد.

این پژوهش با بسیاری از مطالعاتی که در زمینه مشارکت محلی صورت گرفته نیز همسو می‌باشد. از جمله با یافته‌های پژوهش علی‌رضا کلری (۱۳۸۳) با موضوع نگرش شهروندان از مشارکت در مدیریت شهری که نشان داد نگرش شهروندان در مشارکت تأثیر مثبتی در سطح عملکرد مدیریت شهری دارد. همچنین همسو

با پژوهش جعفر ضابطیان (۱۳۸۲) با موضوع برنامه‌ریزی توسعه پایدار با تأکید بر مشارکت‌های مردمی می‌باشد که نشان داد وجود تشکل‌های مردمی موجب نهادینه شدن امر مشارکت مردمی و زمینه‌ساز اجرای برنامه‌های توسعه خواهد شد.

یافته‌های این پژوهش با مطالعاتی که در زمینه سرمایه اجتماعی انجام گرفته نیز همسو می‌باشد، از جمله با یافته‌های پژوهش امین اکبری (۱۳۸۳) با موضوع نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت شهروندان که نشان می‌دهد عوامل سرمایه اجتماعی بر افزایش مشارکت تأثیر می‌گذارد با این تفاوت که فشار گروهی درون گروه‌ها اعضای آن‌ها را وادار به مشارکت می‌کند.

همچنین همسو با پژوهش لیلی احمدی (۱۳۸۳) با عنوان سرمایه اجتماعی و شاخص‌های آن که نشان می‌دهد عنصر کلیدی سرمایه اجتماعی حول محور اعتماد می‌چرخد که به کمیت و کیفیت روابط اجتماعی شکل می‌دهد با این تفاوت که به بهره‌وری و کاهش دادن هزینه‌ها از طریق عنصر اعتماد می‌پردازد.

با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به موفق دانستن اجرای طرح ناحیه محوری از سوی پاسخ‌گویان این طرح توانسته است اهداف خود را در زمینه‌های مختلف به خوبی اجرا کند و به نیازهای افراد محله از پایگاه‌های اجتماعی مختلف، پاسخ رضایت بخشی دهد.

از طرفی رابطه معنی‌داری بین میزان آشنایی پاسخ‌گو با اهداف و برنامه‌های طرح ناحیه محوری و میزان موفق دانستن طرح وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه اعضای شورایی‌ها از طرح اطلاعات بیشتری داشته باشند، طرح را موفق‌تر ارزیابی می‌کنند. این نکته از این لحاظ اهمیت بیشتری می‌یابد که پاسخ‌گویان از اعضای شورایی‌ها بوده و خود به عنوان مجری این برنامه‌ها می‌باشند.

علاوه بر میزان آگاهی افراد از اهداف و برنامه‌های طرح، میزان سرمایه اجتماعی موجود در جامعه، به ویژه جامعه محلی، نقش قابل ملاحظه‌ای در موفقیت طرح ناحیه محوری دارد. البته موفقیت طرح با همه ابعاد سرمایه اجتماعی رابطه معنی‌داری دارد. تنها بعد مشارکت سیاسی رابطه‌ای معنی‌دار از خود نشان نداد. در نتیجه هرچه اعتماد بین افراد جامعه مورد نظر، استقبال از گروه‌ها و تشکل‌ها، مشارکت‌های مدنی و محله‌ای افراد جامعه و پیوندهای اجتماعی غیر رسمی در بین افراد آن

- به منظور ایجاد محیط‌های امن جهت کودکان در تمامی محلات پارک کودک و خانه‌های اسباب‌بازی ایجاد شود.

- جهت افزایش مشارکت عمومی شهروندان در اجرای برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی شهرداری، پیشنهاد می‌شود مدیریت شهری نسبت به تسهیل شرایط تشکیل و فعالیت نهادهای غیردولتی مانند NGOها و CBOها اقدام نموده و برای ترغیب ساکنان محلی به فعالیت در گروه‌ها، تشکل‌ها و نهادهای غیردولتی، برنامه‌ریزی نماید

- جهت تقویت احساس عدالت توزیعی و کاهش احساس تبعیض و نابرابری در بین ساکنان محلات مختلف منطقه، پیشنهاد می‌شود خدمات و امکانات شهری در کلیه محلات از جمله دسترسی‌ها به میادین تره‌بار، ورزشگاه‌ها، شبکه حمل و نقل عمومی و... به صورت یکنواخت توزیع گردند.

- توسعه و گسترش پارک‌ها و فضای سبز در محلات مختلف شهر

- ایجاد مراکز فرهنگی و سرای محلات در سطح تمامی محلات

- نظارت شهروندان بر فعالیت‌های عمرانی شهرداری در محلات افزایش یابد.

- تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی‌های فرهنگی، عمرانی و زیست‌محیطی در محلات با نظر شورایاران و شهروندان آن محلات انجام شود.

منابع و مآخذ

- ۱) احمدی، لیلی. (۱۳۸۳). سرمایه اجتماعی و شاخص‌های ارزیابی آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مطالعات عمومی ایران و سیاستگذاری، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
- ۲) آسایش، حسین. (۱۳۷۵). اصول و روش‌های برنامه‌ریزی ناحیه‌ای. تهران: دانشگاه پیام نور.
- ۳) توسلی، غلام عباس. (۱۳۸۲). مشارکت اجتماعی در شرایط جامعه آنومیک. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۴) ذکایی، محمد سعید و روشنفکر، پیام. (۱۳۸۳). مجموعه مقالات همایش توسعه محله‌ای. ج ۴، انتشارات شهرداری تهران.
- ۵) رحیمی، حسین. (۱۳۷۸). توسعه پایدار شهری با تاکید بر توان‌های محیطی (مورد کاشمر). پایان‌نامه

جامعه بیشتر باشد، اجرای چنین طرحی با موفقیت بیشتری روبرو خواهد شد.

اجرای طرح ناحیه محوری توانسته نقش موثری در افزایش انگیزه‌های مشارکت شهروندان ساکن در محله و همچنین افزایش معنادر میزان مشارکت آنان در برنامه‌های شهری داشته باشد. علاوه بر این بر اساس شاخص‌های مشخص شده در بخش توسعه پایدار، می‌توان گفت طرح ناحیه محوری در این دو سالی که از آغاز آن می‌گذرد توانسته است نقش بسزایی در رسیدن محلات به توسعه پایدار، در هر سه بعد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی- زیست‌محیطی، ایفا نماید.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر می‌توان راهکارهای زیر را برای بهبود اجرای طرح ناحیه محوری در شهرداری تهران ارائه داد:

- طراحی برنامه‌های بلند مدت، چند سویه، با نگاه بر رویکردهای کارآمد جهانی در خصوص توسعه محله‌ای با محوریت مدیریت یکپارچه شهری
- برنامه‌ریزی مالی برای اجرای مطلوب برنامه‌های محلی در قالب ساختارهای پایدار با هدف بقای اقتصادی
- برنامه‌ریزی اجتماعی جهت توسعه و تقویت نهادهای غیردولتی و استفاده از توان‌ها و پتانسیل‌های ساکنین محلی
- فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی برنامه‌ریزی شده و مدون پیرامون ابعاد مختلف توسعه و مدیریت محله
- ارتقای آگاهی‌های عمومی پیرامون مدیریت محله‌ای با محوریت ساکنین محلی
- ارتقای آگاهی‌های مدیریتی و تخصصی با محوریت قرار دان مدیران و برنامه‌ریزان شهری
- از آن جا که بدون حمایت مدیران ارشد اجرا و تداوم هیچ طرحی ممکن نیست و با توجه به استقبال شورایاران از این طرح پیشنهاد می‌گردد، مسئولین امر ضرورت اجرا و میزان اثربخشی طرح ناحیه محوری را برای مدیران و مسئولین عالی رتبه مدیریت شهری در کشور مورد تأکید قرار دهند.
- پیشنهاد می‌گردد در راستای تمرکززدایی اکثر وظایف مناطق به نواحی واگذار گردد تا شهروندان با سهولت بیشتری بتوانند از خدمات شهری بهره‌مند شوند.
- در راستای ایجاد فضاهای اشتغال و بهبود وضعیت اقتصادی، بازارچه‌های خود اشتغالی و نمایشگاه‌های کسب‌وکار خانگی در محلات برپا شود.

- 20)Rohe,William.(1999). M and B ,lauren,Gates,planning with neighbourhoods,university of north caolina press , chapel hill ,NS,USA.
 21)Roseland , Mark.(2000). sustainable community Development integrating Environmental. Economic and social objective community Economic Development center.
 22)WWW.cas.nercerd.psu.
 22)www.rec.org.
 23)www.cas.nercerd.psu.edu

یادداشت‌ها

- ¹ Schumpeter
² Hetfield dobin & Vikings bear
³ Sustainable community development
⁴ Urban life
⁵ Green Development
⁶ Green community
⁷ Sustainable bairt Environment
⁸ Sustainable society
⁹ Healthy society
¹⁰ Boardyo

- کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس.
 ۶) رضویان، محمدتقی. (۱۳۸۱). مدیریت عمران شهری. تهران: انتشارات پیوند نو.
 ۷) روحانی، لطیف. (۱۳۸۵/۹/۱۳). چالش دیوان‌سالاری در مدیریت شهری. نشریه کارگزاران
 ۸) صرافی، مظفر. (۱۳۷۹). مبانی برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای. چاپ دوم، تهران: انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.
 ۹) ضابطیان، جعفر. (۱۳۸۲). برنامه‌ریزی توسعه پایدار در مناطق روستایی با تاکید بر مشارکت‌های مردمی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
 ۱۰) محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۷۵). بیگانگی مانعی برای مشارکت و توسعه ملی. نامه پژوهش فصلنامه تحقیقات فرهنگی، شماره ۱، مرکز پژوهش‌های بنیادی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
 ۱۱) موحد، علی. (۱۳۷۹). توسعه پایدار شهری. ماهنامه مسکن و انقلاب، شماره ۹۰.
 ۱۲) نقی زاده، محمد. (۱۳۷۹). فرهنگ اسلامی و توسعه پایدار. فصلنامه مدیریت شهری، سال اول، شماره ۱۳ و حدانی، حسن. (۱۳۸۴). امکان‌سنجی ظرفیت‌های توسعه محلی جهت رسیدن به توسعه پایدار شهری (محل کلکته تبریز). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
 ۱۴) هودسنی، هانیبه. (۱۳۸۴). توسعه محله‌ای پایدار (مفاهیم نظری و خاستگاه تاریخی). سمینار کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر.

- 15)Friedman,j.(1993).toward anon euclidian mode of planning.Apa journal,autumn.
 16)Madanipoor,A.(1996).design of urban space : An inquiry into a socio-spatial process.london:john Wiley @sonltd.
 17)Bullen,p@onyx,j.(1999).Social capital:family support services and neighbourhood and community contors in new south wales.
 18)Boogart,Thomas Arthur.(2001). Evaluation of community Development ; case study ;city of Winnipeg ; Masters thesis , university of Manitoba , Canada.
 19)Kay,A.(2005.)Social capital ,the social economy and community development ,oxford university press and community development Journal Adwance access publication 15 feb.